

dicto sermone: *Nihil in hoc conceptu, nihil in partu impurum fuit, nihil illicitum, nihil purgandum. Nimirum cum proles ista fons puritatis sit, et purgationem venerit facere delictorum, quid in me legalis purificet observatio, quæ purissima facta sum ipso partu immaculato?* Et Eusebius Emis., ser. de Purific.: *Quamvis, inquit, purgationis dies ad B. Mariam Virginem non pertinerent, expectavit tamen ipsa donec omnes purgationis dies completerentur, quos non sibi, sed aliis mulieribus lex constituerat. Non enim de ea dictum fuerat: Omne sanctum non tanget, quæ ipsum sanctum sanctorum in gremio tenebat, in sinu fovebat, et virgineo lacte nutrebat.* Et S. Eligius: *Nequaquam immunda judicatur, quæ Sancto Spiritu obumbrante, totius munditiæ et sanctitatis auctorem genuisse probatur; et similia habet Anselmus in hoc Lucæ Evang. Sed omnium gravissime Cyrillus Alex., l. 2 de Fide ad Reg., parum a principio, ubi ex sua, et cuiusdam antiqui Episcopi, cuius nomen non refert, sententia, hæc profert verba: Quod si is, qui Deus secundum naturam est, utpote unigenitus Dei Filius, servili forma indutus, sacræque Virginis primogenitus appellari non dedignatus, semetipsum redemptionem pro omnibus tradidit, clare patet in quantam impietatem prolabantur Ariani, qui Deiparam Mariam iis sacrificiis, quæ pro puerperiis ex lege offerri mos erat, opus habuisse asserunt. Sit igitur constans ac certum, B. Virginem nullam habuisse maculam, propter quam purificatione indigeret.*

3. *Virgo lege de purificatione lata non fuit comprehensa.* — Reliquum est explicemus an verbis legis fuerit comprehensa. Fuit enim fere omnium Patrum, qui hanc legem explicarunt, concors sententia, non absque mysterio et singulari Spiritus Sancti providentia additum esse in ea verbum illud: *Mulier, si suscepto semine peperit masculum;* ut indicaretur hac lege non esse comprehensam illam mulierem, quæ absque suscepto semine masculum pareret. Ita ponderavit Origenes, hom. 8 in Levit.; Rupertus, l. 2 in Levit., c. 16; Eusebius Emisenus, S. Eligius, Bernardus, et Laurentius Justin., in citatis concionibus de Purificatione; et Theophylactus, Lucæ 2: *Bene, inquit, dixit secundum legem Moysi, nam secundum veritatem nulla necessitate adstringebatur; dictum enim est in lege: Mulier, quæ suscepto semine conceperit,* etc. Similia fere verba habent Euthymius, et Beda ibi, quos secutus est Cajetanus ibi. At vero Abulensis,

in c. 12 Levit., q. 2, hanc sententiam rejicit conjecturis quibusdam et rationibus parum urgentibus. Summa earum est, quia sine causa legislator intenderet illo verbo excipere B. Virginem, cum illa exceptio nullius futura esset utilitatis, quia nec B. Virgo illa usura erat, nec aliis constare poterat eam absque semine concepisse. Hanc vero sententiam amplexi sunt moderni expositores, qui hebraicarum litterarum peritiores sibi videntur. Oleaster, in Levit.; Jansenius, c. 10 Concordiæ, et inclinatur etiam Cajetanus, super Leviticum. Me autem conjectura Abulensis nihil movet; valde enim utile esse potuit, quod admiranda Virginis conceptio tanto antea tempore fuerit a Moyse prophetice indicata. Quod vero ad phrasim hebraicam pertinet, licet fortasse verum sit, *semen, sæpe non significare principium generationis, sed prolem ipsam, et ideo, facere semen, idem esse quod generare, tamen, si consideremus nullum verbum esse in Scriptura sine mysterio, et legislatorem utrumque verbum posuisse, verisimile est non sine causa id fecisse; sed ad indicandum aliquod mysterium, præsertim cum Septuaginta interpretes non vertant: Mulier, quæ fecerit, sed, quæ suscepit semen, quod proprie ad principium generationis refertur. Et Hieronymus, hanc retinens interpretationem, ita sentire visus est. Nec factum existimo absque speciali Dei providentia, quod vulgata editio tam aperte hoc mysterium indicaverit, quodque tot annis in Ecclesia fuerit receptum; non igitur est a viris catholicis ac piis tam facile contemnendum. Addo, quamvis phrasim illam hebraicam idem significet, quod *prolem concipere vel emittere, vel (ut alii ad rem explicandam dicunt) idem sit quod seminificare, nihilominus, si verbi et locutionis vim et etymologiam consideremus, proprie significare, prolem emittere ex concepto semine; ergo quacunque ratione exponatur, est locus prædicto mysterio. Denique omnes fatentur B. Virginem non fuisse obligatam hac lege, ut videre licet in citatis Patribus, et in Chrysostomo, hom. de Occursu Domini; solus enim Abulensis hoc in dubium revocare ausus est, dicens obligatam quidem fuisse ex vi verborum legis; an vero re ipsa fuerit obligata, vel alia via aut ratione fuerit exempta, incertum esse, et ex divino arbitrio et dispensatione pendere. Jansenius autem, videns hoc adversari communi sensui Ecclesiæ et Sanctorum, prudentius quidem, fortasse tamen minus consequenter dixit, licet verba**

legis Virginem comprehendere possent ac ligare, nihilominus tamen illam non obligasse, tum quia in ea cessavit ratio legis, non solum quia sordibus puerperii caruit, sed etiam quia ipsum auctorem sanctitatis et munditiæ peperit; tum etiam quia peperit Deum, qui supra omnem legem erat. Hæc tamen rationes (si recte expendantur), non sufficiebant ut B. Virgo non obligaretur lege, si verbis legis comprehenderetur. Nam cessante fine legis in particulari, non cessat obligatio legis; et quod filius fuerit omni lege superior, quia Deus erat, non ostendit idem esse matri attribuendum, alioqui totius veteris legis obligatione Virgo libera fuisset, quod nulla ratione nititur. Ut ergo firmo ac constanti fundamento dicamus B. Virginem non fuisse hac lege obligatam, asseramus necesse est verbis legis non fuisse comprehensam.

4. *Mos benedicendi et accendendi cæreos in die Purificationis unde ortus.* — Cætera quæ de hoc mysterio desiderari possunt, legantur in homiliis Sanctorum Patrum, et in expositibus Evangeliorum, et specialiter de revelatione facta Simeoni et Annæ nonnulla tetigimus supra, disp. 14, sect. 1, ubi Sanctos Patres, qui de hac re scripserunt, indicavimus, præsertim Chrysostomum, Gregorium Nyssennum, Cyrillum Hierosol., ex quibus colligere licet quam sit antiqua in Ecclesia hujus mysterii celebratio ac festivitas, et unde duxerit originem cæremonia benedicendi ac accendendi cæreos in hac festivitate, quæ tempore etiam Cyrilli Hierosol. erat in usu: *Lati, inquit, hodie lampades ornemus, jamque filii lucis veræ luci Christo offeramus. Quoniam lumen ad revelationem gentium mundo apparuit, ideo lumina ex lumine resplendeamus.* Legatur Albinus Flaccus, lib. de Divinis officiis, cap. de Purific., ubi dicit Ecclesiam, inter alias causas, introduxisse hanc cæremoniam ad mutandam lustrandi consuetudinem quam Gentes observabant, dicantes hunc mensem Deo Februo, ut Augustinus etiam retulit, lib. 7 de Civit., c. 7; et eandem rationem habet Beda, in lib. de Ratione temp.; et latius Innocentius III, serm. de Purific.; et plures alias rationes affert Eligius, dicta hom. 2 de eadem festivitate.

5. *Lex vetus de purificatione puerperæ jam cessavit.* — Ultimo observari hoc loco potest, legem hanc de purificatione, sicut alias cæremoniales omnes veteris legis, jam cessasse; permissum tamen esse ab Ecclesia, ut si feminæ velint post partum abstinere aliquan-

diu ab ingressu Ecclesiæ, et postea deferre prolem, ut pro ea ad Dominum preces fundantur, possint id facere, ut patet ex cap. unico de Purificatione post partum. Oportet tamen ut omnis superstitio servandi legem veterem absit, solumque fiat causa religionis, et ob reverentiam loci sacri, et in hunc sensum pie interpretanda sunt quædam verba quæ in Missa Æthiopum leguntur in benedictione puerperæ, in hunc modum: *Tu, Domine, instituisti Moysem seruum tuum in lege tua, et docuisti eum constitutionem mundam, quæ convenit omni feminæ quæ peperit;* et infra: *Quæsumus pro ancilla tua, quæ servavit constitutionem tuam, et optat ingredi in sanctum tabernaculum tuum,* etc. Intelligitur enim servasse constitutionem, quantum ad similitudinem quamdam externæ cæremoniæ, non quoad propriam rationem et obligationem legis.

DISPUTATIO XVII,

In tres sectiones distributa.

DE RELIQUIS MYSTERIIS VITÆ CHRISTI USQUE AD ANNUM ÆTATIS EJUS TRIGESIMUM.

Explicato purificationis mysterio, ac reliquo tempore vitæ Christi prætermisso, disputationem de baptismo ejus statim aggreditur D. Thomas; nos vero, priusquam ad illius mysterii explicationem accedamus, duo præstanda duximus. Primum enim, ut historiae seriem melius texendo, nihil, quoad fieri potest, intactum relinquamus, de Salvatoris infantia, deque reliquo vitæ tempore ab Evangelistis prætermisso pauca dicemus. Deinde, quoniam reliqua mysteria vitæ Christi minus conjuncta sunt cum disputatione de B. Virgine, absolvemus omnia quæ ad illius excellentiam et dignitatem spectare videbuntur. Quibus finitis, reliqua vitæ Christi mysteria, et cæterarum quæstionum D. Thomæ explicationem persequemur.

SECTIO I.

Cur Christus in Ægyptum fugere voluerit.

1. *Quo tempore Christus in Ægyptum secesserit.* — *Objectio.* — *Responsio.* — Matthæus Evangelista, c. 2, post narratam trium Magorum historiam, statim subjungit: *Qui cum recessissent, ecce Angelus Domini apparuit in somnis Joseph, dicens: Surge, et accipe puerum et matrem ejus, et fuge in Ægyptum, et esto ibi usque dum dicam tibi. Futurum est*

enim ut Herodes quærat puerum ad perdendum eum. In quibus verbis significari videtur, statim post discessum Magorum, nullaque mora temporis interposita, Christum in Ægyptum fugisse. Si tamen quæ supra dicta sunt, recolamus, necesse est ut multi dies intercesserint. Diximus enim supra Magos adorasse Christum decimo tertio die ab ejus nativitate; ex Luca autem, c. 2, constat 40 die fuisse Christum in templo oblatum, et postea reversos esse parentes ejus in Galilæam, in civitatem Nazareth; et verisimile est aliquo tempore ibi habitasse; constat igitur plures dies, et fortasse aliquot menses præcessisse, antequam B. Virgo discederet in Ægyptum, quamvis incertum sit quantum illud tempus fuerit. Verbum ergo illud Matthæi: *Qui cum recessissent, ecce Angelus Domini, etc.*, positum est ad historiam continuandam, non ad indicandum statim post reditum Magorum hanc revelationem fuisse subsecutam. Dicere vero posset aliquis, revelationem quidem esse factam Josepho statim post discessum Magorum, ante purificationem; illum vero expectasse convenientem tempus fugiendi. Quod videtur insinuare Anselmus, Mat. 2, dicens: *Quamvis timerent Herodem, tamen non sunt ausi transgredi legem, quin ad templum puerum deferrent, ubi Simeon accepit eum in ulnas suas, et Anna de eo multa prophetavit.* Sed hoc nullo modo dici potest; repugnat enim consequentibus verbis Evangelii Matth. 2: *Qui consurgens, accepit puerum et matrem ejus nocte, et secessit in Ægyptum.* Ubi omnes Sancti contemplantur summam diligentiam et obedientiam S. Josephi, quia subito et absque ulla mora Angelicæ monitioni paruit; et ita omnes expositores hanc revelationem ponunt factam ut minimum post purificationem. Et quamvis Jansenius, in Concordia, indicet factam esse antequam redirent Nazareth, post præsentationem templi; et expressius Cajetanus id affirmet, Matth. 4, motus conjectura probabilis, non tamen efficaci, ut videbimus; tamen (si attentè Evangelium Lucæ consideretur) contrarium verius apparet, ut Euthymius ibi adnotat, et senserunt Tatianus, et Ammonius Alexandrinus, in Harmoniis Evangeliorum, et colligi potest ex Origene, hom. 28 in Lucam; et Anselmus (si recte perpendatur) in eadem est sententia. Nam post verba supra citata subjungit: *Quo facto, secesserunt in Nazareth, et cum rumor de puero jam inciperet dilatari, mittitur Angelus Gabriel, qui in Ægyptum faciat puerum deportari.* Ubi indi-

cat (quod Ammonius etiam supra notavit) ante præsentationem in templo Herodem non fuisse commotum, nec cœpisse quærere Christum ad interficiendum; postea vero, cum ex iis quæ in templo Simeon et Anna publice de Christo prædicaverant, adjunctis aliis quæ præcesserant, rumor de illo percrebuisset, cœpisse illum magis pertimescere, et contra Christum ira incitari, ideoque missum esse Angelum qui Josephum admoneret. Quod ergo Anselmus dixerat, parentes Christi timuisse Herodem etiam ante Purificationem, non est intelligendum, ac si timor ille ex revelatione ab Angelo facta ortus esset; sed quia ex humana conjectura et prudentia, cum ardenti amore ad Christum conjuncta, et diligenti cura custodiendi illum, suspicionem aliquam vel timorem concipere potuerunt.

2. *Christus in Ægyptum cur fugit.* — His ergo positis, inquirendum occurrit quæ fuerit necessitas fugiendi in Ægyptum. Et est ratio dubii, quia Herodes non jussit interfici omnes infantes regni sui, sed solum in Bethlehem, et in omnibus finibus ejus; Christus autem et parentes non habitabant Bethlehem, sed Nazareth; ergo nullum erat periculum quod esset Christus interficiendus; non ergo erat quod, hac occasione arrepta, fugerent in Ægyptum. Eo vel maxime quod Deus, a quo illa revelatio profecta est, jam præviderat quo in loco Innocentium cædes futuræ essent, et præscierat non fuisse futuras in Nazareth. Et confirmatur, quia quando Joseph rediit ex Ægypto, propter timorem Archelai, filii Herodis, divertit a Judæa ad civitatem Nazareth, existimans ibi se futurum omni periculo liberum ac securum; ergo eadem ratione potuisset ibi manere ante discessum. Addunt infideles: si Christus verus Deus fuit, quid operuit fuga vitæ consulere? Imo quid potest esse iniquius (aiebant Nestoriani apud Maxentium, dial. 1) quam ut credatur Deus propter hominem fugisse in Ægyptum?

3. Dicendum vero est primo, proximam et litteralem causam seu rationem hujus itineris, fuisse ad vitandum periculum mortis, quod ex insidiis Herodis Christo Domino imminabat. Erat enim a Deo prædefinitum, ut non in infantia, sed in adulta ætate post prædicatum Evangelium pro hominibus moreretur, et ideo (ait Fulgentius, ser. de Epiph.) *dignatus est in Ægyptum fugere, ut postea crucem dignaretur ascendere. Faciet enim* (ut subdit infra) *eum mori benignitas propria, non malignitas aliena.* Neque huic rationi obstat

objectio facta; quia imprimis, licet potuisset Christus potentia ac majestate sua non solum Herodis insidias impedire, sed etiam regno illum vitæque privare, noluit tamen potestate uti, sed dignatione. Ut enim notavit Euseb., l. 9 de Demons. Evang., dem. 4, *non decebat Salvatorem adhuc puerum miracula exordiri, atque ante tempus divinam ostentare virtutem.* Unde recte Fulgentius: *Fugit, inquit, non formidine humana, sed dispensatione divina; fugit, non necessitate, sed potestate.* Et eleganter Petr. Chrys., ser. 150: *Quid est, inquit, quod sic celestis causa tristatur, ut humanus se confundat auditus, lassetur animus, laboret intelligentia, sensus hebetetur, fides nutet, spes titubet, credulitas ipsa succumbat; persequente homine Deus fugit, sæpiente terra celum trepidat, et pavor patris filio fugiente monstratur; David, persequente Saul, ad Judæam confugit, recepit vicinia, domus unius viduæ Helie sufficit ad latebras; Christo fugiente locus deest, provincia deficit, non subvenit patria; et quæ sequuntur usque illud: *Evangelista igitur referendo talia videtur excitasse hæreticorum latratus.* Causam vero et mysterium explicans, subjungit inferius: *Bellicosus quod in bello fugit, artis est, non timoris; Deus quando fugit hominem, sacramenti est, non pavoris, potens, quando se subducit infirmo, insequentem non pavet, sed foris producit, vult enim in aperto vincere, qui publicam referre cupit ex hoste victoriam; hinc est quod Christus fugit, ut cedat tempori, non Herodi; et cætera, quæ eleganter persequitur.* Deinde, licet divina providentia posset in civitate Nazareth eum custodire immunem, tamen, si providentiam humanam spectemus, non satis existimari poterat ibi esse securus, quia cum Herodes tunc esset utriusque provincie rex, facile poterat inquirere et perscrutari diligenter, donec intelligeret feminam quamdam peregrinam et advenam Bethlehem peperisse, ac postea discessisse, ac ita paulatim poterat Salvatorem invenire. Præsertim cum (ut notat Hieronymus circa illa verba Mat. 2: *Mortui sunt enim qui querebant animam pueri*) non solum Herodes, sed etiam Scribæ et Pharisæi, ut illi morem gererent, Christi necem procurarent. Nec refert quod Deus præsciverit Herodem non fuisse interfecturum infantes Nazareth, sed Bethlehem, tum quia noluit Deus negotium hoc gubernari juxta præscientiam suam, sed juxta periculi gravitatem, prout modo hominibus accommodato vitari poterat; tum etiam quia, licet tantam*

constet interfectos fuisse Bethlehemiticis infantes, non tamen inde sequitur non adhibuisse Herodem omnem aliam diligentiam in toto regno suo, si fortasse alicubi vestigium aliquod novi regis nati inveniret. Denique (si conjectura Cajetani vera esset) facilius videretur hoc expediri; putat enim ille Virginem et Joseph post purificationem non rediisse Nazareth, sed potius voluisse habitare in Judæa, Jerosolymis, aut Bethlehem. Tamen huic conjecturæ non assentior, tum quia non habet fundamentum, neque est consentanea Lucæ; tum quia etiam oportet rationem reddere cur non redierint Nazareth, vel saltem cur de hoc non fuerunt admoniti, si satis ibi erant securi; et necesse erit tunc uti rationibus adductis.

4. *Fuga Christi in Ægyptum ab Osea Propheta prænunciata.* — Secundam vero et principalem causam addidit Evangelista, scilicet, fugam hanc non de periculi metu, sed de prophetiæ venisse mysterio, ut Petrus Chrys. supra dicit, *ut adimpleretur, inquit, quod dictum est a Domino per Prophetam dicentem: Ex Ægypto vocavi Filium meum. Si enim in Ægyptum non fugisset, ex Ægypto vocari non potuisset, ut Euseb. Emissenus loquitur.* Hoc autem loco cavenda est nimis libera (ne dicam temeraria) interpretatio Jansenii, c. 11 Concordiæ, ubi negare ausus est, verba illa (ut sunt apud Oseam) continere ullo modo de Christo prophetiam, sed solum per accommodationem quamdam ab Evangelista citari. Ut si quis de patre nimium amante filium dicat in illo impleri illud poetæ: *Omnis in Ascanio cari stat cura parentis.* Et (quod gravius est) licentiam præbet ita interpretandi similia Evangelistarum loca, cum dicunt: *Ut adimpleretur quod dictum est per Prophetam.* Sed (ut quemadmodum sentio, loquar) sententia hæc gravem errorem, et Evangelicæ veritati valde perniciosum continet. Primo, quia pugnat cum verbis Evangelistæ dicentis: *Ut adimpleretur quod dictum est a Domino per Prophetam.* Non enim potuit clarius dicere, Dominum per Prophetam locutum fuisse in illis verbis de hoc mysterio quod in Christo impletum est. Deinde pugnat cum intentione Evangelistæ. Ut enim ostendat Christum esse quem prophetiæ respiciebant, et in quo omnes implentur, adducit prophetiam, et ostendit concordiam inter prædictionem et effectum, et hanc vim habet illud verbum: *Ut adimpleretur;* illud enim proprie adimpleri dicitur, quod prædictum erat. Tertio, pugnat cum commu-

ni sententia Sanctorum; omnes enim exponentes, tam locum Matth. quam Oseæ, intelligunt ibi contineri de Christo prophetiam, ut videre licet in Hieronymo, utroque loco, et ep. 150 ad Algasiam., quæst. 2; et Chrysost., Theoph., Euthy., Ansel., Beda, D. Thoma, Gl. ordinaria, et aliis expositionibus Matth. 2. Unde Euseb. Emissenus supra sic inquit: *Impleta est prophetia, et utilitas prophetiæ.* Et Petrus Chrys. supra dixit, verba illa allata esse ab Evangelio, ut causam redderet ex mysterio prophetiæ. Hanc etiam sententiam indicavit Gregor. Nazianz., orat. 24, dicens: *De quo, id est de Christo, nunc mihi quoque Patrem audire videor dicentem: Ecce Ægypto vocavi Filium meum,* ubi Elias Cretensis adnotat, ex Evangelistæ testimonio constare hanc fuisse de Christo prophetiam. Et eodem modo exponit Athanas., tom. 1, lib. de Incarn. Verbi Dei, longe a medio; clarius Prosper, de Promission. et prædict. Dei, part. 3, c. 8; et Anastasius Sinaita, l. 12 Commentariorum in Hexam.; Eusebius, et alii, quos statim referam.

5. *Dubium.* — Dubitari autem solet, utrum verba illa, prout a Propheta sunt dicta ad prædicendum hoc mysterium, in sensu literalis vel spirituali sint dicta. Eusebius enim, dict. lib. de Demonst., dem. 4, non solum sentit illam prophetiam ad litteram esse de Christo, sed etiam nullum alium pati litteralem sensum. Quæ sententia verisimilis non est, et ideo alii concedunt illa verba ad litteram esse dicta de populo Israel, nihilominus tamen etiam in sensu literalis dicta esse de Christo; ita Lyranus, et Carthusianus, Matt. 2.

6. *Responsio.* — Communior tamen sententia est, illa verba in sensu literalis esse dicta de populo Israel, qui solet filius Dei in Scriptura appellari, ut patet Exod. 4: *Filius meus primogenitus Israel,* et ideo sub ea ratione interdum gerere figuram Christi; atque ita consequenter dicta esse de Christo in sensu spirituali. Ita exponunt Chrys., hom. 8 in Matth., quem Theophylact. et fere alii Græci sequuntur; Origenes, hom. 17 in Num., tractans verba illa: *Deus eduxit illum de Ægypto, cujus fortitudo similis est rhinocerotis,* et probabile existimat hæc verba eodem modo intelligi de Christo; quod etiam notavit Hieronymus, Matt. 2; clarius vero eandem sententiam docuit idem Hieronymus, Oseæ undecimo; et alii, quos congerit Franciscus Ribera in illum locum, ubi copiose ac docte hanc sententiam tradit. Et est sine dubio vera, nisi fortasse

in modo loquendi sit controversia. Concedimus enim omnes hunc sensum fuisse ab Spiritu Sancto intentum, ut Evangelista Matthæus explicuit. Quamquam enim sensus sit spiritualis, si tamen in alio loco Scripturæ explicatus sit, ab eo sumitur firmum argumentum, cum jam constet esse ab Spiritu Sancto intentum. Præterea, nullus negare poterit quin illa verba immediate significaverint populum Israel educendum de Ægypto, et rem illam fuisse figuram Christi vocati ex Ægypto. Unde fit verba illa, mediante re proxime significata, hoc mysterium expressisse, quæ est definitio spiritualis sensus. Quia tamen illa verba immediate relata ad hoc mysterium illud etiam in omni proprietate sermonis aperte continent, et declarant, ideo addiderunt alii auctores, non solum in sensu spirituali, sed etiam in literalis illud significare. Nam illa verborum proprietates non absque singulari Spiritus Sancti providentia servata est; quod quidem pie et non inerudite animadversum est. Quia tamen propria ratio sensus literalis requirit ut non solum oratio nude sumpta illum sensum in proprietate sermonis referre possit, sed etiam ut in eo sensu possit cum antecedentibus et consequentibus texti, et unum integrum historicum, seu litteralem sensum conficere, quod prædictis verbis in dicto sensu non potest convenire, ideo non potest in rigore et proprie dici sensus literalis.

7. *Fuga Christi in Ægyptum ab Isaia Propheta prædicatur.* — *Christus puer Ægyptum ingressus idola destruit.* — In confirmationem hujus rationis Evangelistæ addere possumus factum etiam id esse, ut adimpleretur quod dictum est per Isaiam, c. 49: *Ecce Dominus ascendet super nubem levem, et ingredietur Ægyptum, et commovebuntur simulachra Ægypti a facie ejus.* Ita confirmavit hanc rationem Evangelistæ Chrysost., hom. 2 Imperfecti. Et Eusebius, lib. 6 de Demonstrat., c. 20, late locum hunc de hoc mysterio declarat; et Athanas., loco supra citato de Incarnatione Verbi; et Procopius, in Isaiam, qui per *nubem levem*, sacram Virginem intelligit, cujus ulnis in Ægyptum Salvator invecus est. Quæ *nubes* dicitur, quia per eam Deus pluit in terras gratiam Christi (ut dixit Ambrosius, de Institut. Virginis); *levis* vero, quia *virili semine prægravata non est*, ut ibidem dixit Ambrosius, et in exhortatione ad Virgines; et Hieronymus, super Isaiam; vel quia nullum habuit pondus peccati, nec passionis, aut fomitibus, vel quia *super res omnes terrenas volabat,*

ut dixit Procopius. Quamquam per *nubem levem* etiam caro Christi ex Spiritu Sancto concepta intelligi possit, ut iidem Patres interpretantur; et Augustinus, tract. 34 in Joannem; et Prosper, de Prædictionibus Dei, p. 3, c. 2. Addit præterea Eusebius tunc etiam impletum illud esse: *Commovebuntur simulachra Ægypti a facie ejus.* Nam *dæmones*, inquit, *qui animas Ægyptiorum subjectas habebant, cum sensissent novam, divinamque virtutem ad se accessisse, illico commoti sunt, et fluctuationem ac perturbationem in seipsis pertulerunt, corque ipsorum, et vis intelligendi intrinsecus in ipsis convicta sunt, cessaruntque ac fugata sunt.* Indicat autem Eusebius simulachra tunc non fuisse sensibiliter commota, subdit enim: *Et tunc quidem invisibiliter dæmones talia passi sunt;* Nicephorus vero, lib. 40 Hist., c. 31, significat, etiam ipsa corporea simulachra corruisse, ubi miraculum quoddam refert de arbore quæ in civitate Hermipoli ad Christi ingressum sese ad terram usque reverenter inflexit, ut ipsum adoraret; idem refert Sozomenus, lib. 5 Histor., c. 20. Et in Historia Lausiaca, in vita S. Apollinis Abbat. c. 52, memoriæ prodidit Palladius, in eadem civitate Hermipoli extare templum, in quod ingresso Salvatore, omnia idola prostrata comminutaque sunt. Procopius etiam super dictum locum Isaiæ hoc indicat, dicens: *Cum Dominus in puerili ætate Ægyptum directus est, ineffabili potentia confregit idola.* Citari etiam solent in hanc sententiam Athanasius, lib. de Incarnatione Verbi; et Origenes, hom. 3 in diversos. Tamen revera ii Patres solum dicunt per Christum contracta esse Ægypti idola, quando gens illa per Evangelii prædicationem ad ipsum conversa est, cujus veluti indicium ac præsagium fuit introitus pueri Jesu in Ægyptum; et ita aperte se exponit Eusebius. Illud ergo, quod de eversione idolorum dicitur, incertum est. Et quidem quod in tota Ægypto acciderit, non est admodum verisimile; quod vero in aliqua civitate, in qua Christus habitavit, divina ejus virtus idola confregit, non est incredibile, quamquam in dicto loco Isaiæ non habeat fundamentum, sed in quadam humana historia satis incerta. Et idem judicium sit de aliis miraculis quæ circumferuntur a puero Jesu in Ægypto facta, de quibus videri potest Burcardus, in Descriptione terræ Sanctæ, p. 2, c. 4; et Cæsar Baronius in Annalibus, anno 1.

8. *Exilii Christi in Ægyptum rationes et causa.* — Ultimo, his duabus causis migratio-

nis Christi in Ægyptum, quas Evangelista attigit, et veluti litterales sunt, addere possumus alias mysticas et morales. Prima est, quam attigit Leo Papa, serm. 2 de Epiph., his verbis: *Tunc autem etiam Ægypto Salvator illatus est, ut gens antiquis erroribus dedita, jam ad vicinam salutem per occultam gratiam signaretur, et quæ nondum ejecerat ab animo superstitionem, jam hospitio reciperet veritatem.* Quam rationem magis explicans Eusebius supra, inquit in Ægypto initium accepisse idololatriam, eamque gentem fuisse omnium superstitionis, et inimicam populi Dei, et longissime a Prophetis abfuisse, et ideo apud illos Dei virtutem primo commoratum esse. Ex quo dicit factum esse, ut plus apud Ægyptios quam apud alios homines Evangelicæ doctrinæ verbum invaluerit. Quibus adde, propter hanc causam Ægypti nomine sæpe in Scriptura significari gentes universas, ut notavit Hieronymus, dicto loco Isaiæ 19, qui hoc modo illum tropologice interpretatur, ut, scilicet, ibi prædictum sit, Dominum in humana carne venturum in mundum, et universam Ægyptum, id est, gentilitatem subjugaturum. Ad hoc ergo significandum voluit Christus statim in infantia in veram ac propriam Ægyptum deferri, et Ægyptiorum errores profligare (ut ait Gregorius Nazianzen., orat. 35). Et hanc rationem eleganter persequitur Origen., dicta hom. 3 in diversos. Eam vero auget et confirmat Leo Papa, serm. 3 de Epiph., his verbis: *Ægypto se parentum ministerio subiectus intulerat, repetens, scilicet, Hebrææ gentis antiqua curabula, et principatum veri Joseph, majoris providentiæ potestate disponens, ut illam durior omnino inedia famem, qua Ægyptiorum mentes veritatis inopia laborabant, veniens de cælo panis vitæ, et cibus rationis auferret; ne sine illa regione pararetur singularis hostiæ sacramentum, in qua primum occisione Agni saluti ferum crucis signum, et Pascha Domini fuerat præformatum.*

9. Altera ratio moralis est, quam Origenes supra tetigit, his verbis Christum alloquens: *Fuge in Ægyptum, ut ii, qui nomine Christi persecutionem patiuntur, qui tribulationes tolerant, qui injurias perferunt, fortiter stent, viriliter præsentent, Ecclesiam non deserant; sed semper meminerint quia Dominus a peccatoribus persecutionem perpessus est.* Et infra: *Fugit enim Dominus de loco in locum, non mortem timens, neque intersectionem formidans; sed mysterium et consummatum onem pas-*